

Sygn. akt IV KK 387/12

POSTANOWIENIE

Dnia 19 lutego 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Rafał Malarski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Zbigniew Puzkarski

Protokolant Danuta Bratkrajc

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Barbary Nowińskiej

w sprawie **P. K.**

dot. zwrotu kosztów obrony z wyboru

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 19 lutego 2013 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 4 czerwca 2012 r.,

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w O.

z dnia 2 kwietnia 2012 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie oraz utrzymane nim w mocy postanowienie pierwszoinstancyjne i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w O. do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w O., wyrokiem z dnia 11 stycznia 2008 r., uniewinnił P. K. w sprawie z wniosku o ukaranie autorstwa Komendy Powiatowej Policji w O. od zarzutu popełnienia wykroczenia określonego w art. 86 § 1 k.w. i – na podstawie art. 118 § 2 k.p.w. - obciążył Skarb Państwa kosztami postępowania. Sąd Okręgowy w K., po rozpoznaniu apelacji oskarżyciela posiłkowego, utrzymał w dniu 16 maja 2008 r. pierwszoinstancyjny wyrok, a nadto zasądził od oskarżyciela posiłkowego

na rzecz obwinionego kwotę 512,40 zł „tytułem zwrotu wydatków poniesionych przez niego w postępowaniu odwoławczym” oraz zasądził od oskarżyciela posiłkowego kwotę 110 zł „tytułem kosztów postępowania przed sądem II instancji”.

W dniu 14 lutego 2012 r. obwiniony, w oparciu o art. 630 k.p.k., zażądał od Skarbu Państwa zwrotu kosztów obrony z wyboru w postępowaniu pierwszoinstancyjnym w kwocie 800 zł, wyłożonych przez ojca – C. K. Sąd Rejonowy w O., postanowieniem z 2 kwietnia 2012 r., wniosku nie uwzględnił. Orzeczenie to utrzymał w mocy w dniu 4 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w K., podnosząc, że to nie obwiniony poniósł wydatki związane z ustanowieniem obrońcy.

Kasację od prawomocnego postanowienia sądu odwoławczego wniósł w trybie przewidzianym w art. 110 § 1 k.p.w. na korzyść obwinionego Rzecznik Praw Obywatelskich. Zarzucając rażące i mogące mieć istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa procesowego, to jest art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 119 k.p.w., polegające na wyrażeniu błędnego poglądy, że nie jest dopuszczalny zwrot kosztów ustanowienia jednego obrońcy z wyboru obwinionemu, który został uniewinniony, jeżeli wyłożyła je inna osoba niż sam obwiniony, domagał się uchylecia postanowień sądów obu instancji i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu w O. do ponownego rozpoznania.

Obecny na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Generalnej poparł wyrażone przez skarżącego stanowisko.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługiwała na uwzględnienie.

W art. 118 § 2 k.p.w. przyjmuje się, że w razie uniewinnienia obwinionego lub umorzenia postępowania koszty postępowania ponosi Skarb Państwa, jeżeli postępowanie toczyło się na podstawie wniosku o ukaranie oskarżyciela publicznego. W takim wypadku należy koszty obrony z wyboru zasądzić od Skarbu Państwa, gdyż są one składnikiem kosztów procesu w rozumieniu recypowanego do postępowania w sprawach o wykroczenia art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. Ugruntowany w judykaturze jest pogląd, że wydatki związane z obroną z wyboru są wydatkami stron, a w konsekwencji to im należy zasądzić od Skarbu Państwa koszty poniesione na tę obronę z wyłączeniem podatku VAT (zob. wyr. SN z 12 kwietnia 2011 r., V KK 62/11, LEX nr 794535).

Dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy kluczowe znaczenie miało zatem nie ustalenie, czy uniewinnionemu obwinionemu w sprawie z wniosku oskarżyciela

publicznego przysługuje od Skarbu Państwa zwrot kosztów obrony z wyboru, ale kwestia, czy zwrot ten mu się należy, gdy opłatę na rzecz obrońcy z wyboru wyłożyła inna osoba.

Wykładnię art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k., według którego do kosztów procesu należą „uzasadnione wydatki stron, w tym z tytułu ustanowienia jednego obrońcy lub pełnomocnika”, a w gruncie rzeczy wykładnię pierwszej części zacytowanego fragmentu tego przepisu (chodzi o „wydatki stron”), wypadało rozpocząć od uwagi, że przytoczony zwrot wiąże się z określonym uprawnieniem i z tej racji, ze względu na zasadę *in dubio pro libertate*, powinien być interpretowany rozszerzająco. Wolno założyć, że ustawodawca w przedstawionej regulacji powiedział mniej niż zamierzał (*minus dixit quam voluit*).

Jakkolwiek skrajnie lingwistyczne podejście do komentowanego zwrotu mogłoby przemawiać za uznaniem, że chodzi w nim wyłącznie o wydatki poniesione osobiście przez stronę, to jednak takie stanowisko jest nie do zaakceptowania z punktu widzenia racji systemowych i funkcjonalnych. One to stanowią o konieczności odstąpienia w omawianym wypadku od *stricte* literalnego znaczenia analizowanego zwrotu, gdyż prowadziłoby to do rażąco niesprawiedliwych rozstrzygnięć.

W ramach wykładni systemowej trzeba zwrócić uwagę, że przepisy art. 16 ust. 1 ustawy z 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (t. j. Dz. U. 2009 r., nr 146, poz. 1188 ze zm.) i art. 22⁵ ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r., o radcach prawnych (t. j. Dz. U. 2010 r., nr 10, poz. 65 ze zm.) nie wymagają, aby opłaty za czynności obrończe, które w sprawach o wykroczenia mogą wykonywać adwokaci i radcowie prawni (art. 24 § 1 k.p.k.), uiszczają bezpośrednio osoby bronione. Przepisy te mówią o „klientie”, a więc o podmiocie zlecającym czynność, którym rzecz jasna wcale nie musi być osobiście strona. Tylko na marginesie, w celu wzmocnienia zaprezentowanej argumentacji, warto wskazać tu również na treść art. 83 § 1 k.p.k. (ma on odpowiednie zastosowanie w sprawach o wykroczenia – art. 24 § 2 k.p.w.), zgodnie z którym w określonych sytuacjach stosunek obrończy może być zawiązany przez udzielenie upoważnienia do obrony nie tylko przez obwinionego, ale również przez „inną osobę”; krąg osób uprawnionych do ustanowienia obrońcy z wyboru nie jest tu ograniczony.

Wolno w związku z tym przyjąć, że skoro osoba nie będąca stroną, dokonując opłaty za obronę z wyboru, działa zgodnie z prawem, to – w myśl zasady,

iż prawo sprzyja temu co legalne (*favor legitimitatis*) – siłą rzeczy niesprawiedliwe w stopniu rażącym byłoby pozbawienie obwinionego prawa do przyznania mu tej sumy pieniężnej w razie uniewinnienia. Intencje i cele normodawcy, jakie stawiał sobie przy konstruowaniu omawianych regulacji, są czytelne (nakłady finansowe na obronę z wyboru w sprawach o wykroczenia z wniosku oskarżyciela publicznego powinny być w wypadku uniewinnienia zwracane obwinionemu) i nie powinno się ich ignorować.

W tych warunkach, opierając się też na domniemaniu interpretacyjnym, że prawodawca dąży do społecznie aprobowanych celów, należało stwierdzić: **uzasadnionymi wydatkami stron w rozumieniu art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k., które w razie uniewinnienia obwinionego lub umorzenia postępowania w sprawie o wykroczenie ponosi w myśl art. 118 § 2 k.p.w. Skarb Państwa i które zasądza się na rzecz obwinionego, jeżeli postępowanie toczyło się z wniosku oskarżyciela publicznego, są opłaty wyłożone za czynności obrończe zarówno przez samego obwinionego, jak i przez inną osobę.**

Przechodząc na grunt konkretnej sprawy, trzeba odnotować: skoro ojciec obwinionego, C. K., wyłożył koszty obrony z wyboru za postępowanie pierwszoinstancyjne i skoro proces w sprawie z wniosku oskarżyciela publicznego – Komendy Powiatowej Policji w O. – zakończył się uniewinnieniem, to roszczenie obwinionego o zasądzenie od Skarbu Państwa równowartości tych kosztów należało uznać ze względów wyżej podanych za uzasadnione.

Dlatego Sąd Najwyższy uchylił postanowienia obu instancji i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w O. do ponownego rozpoznania (art. 537 §2 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w.).